

TURINYS

Pratarmė 9

I KODĖL DIDIKAI IR KODĖL BIRŽŲ IR DUBINGIŲ RADVILOS? 13

- 1 Biologinės istorijos reikšmė. Tyrimo problematika 15
- 2 Istoriografija 25
 - 2.1 Tarp medicinos istorijos ir naujosios kultūrinės istorijos 25
 - 2.2 Radvilų biologinės istorijos tyrimai 30
- 3 Pastabos apie šaltinius 46

II DEMOGRAFINIAI RODIKLIAI (GIMINĖ–ŠAKA–ŠEIMA–INDIVIDAS) 51

- 1 Giminė – Radvilos 53
- 2 Šaka – Biržų ir Dubingių kunigaikščiai 58
- 3 Biržų ir Dubingių Radvilų šeimos 67
 - 3.1 Teoriniai svarstymai ir teisinis reguliavimas 68
 - 3.2 LDK didikų vedybinė politika ir santuokos modelis 74
 - 3.2.1 Naujoji vedybinė politika ar paprasčiausias išnykimas? 76
 - 3.3 Biržų ir Dubingių Radvilų vedybinė politika: „Mirtis ir žmona duoti Viešpaties“ 89
 - 3.3.1 Turtiniai ir politiniai interesai 92
 - 3.3.2 Religinė priklausomybė, giminystė ir „žmogiškasis faktorius“ 99
 - 3.3.3 Savanoriškumo teisės realizavimas 114
 - 3.4 Biržų ir Dubingių Radvilų šeimos modelis 118
 - 3.4.1 Santuokų visuotinumai 118
 - 3.4.2 Vedybinis amžius 119
 - 3.4.3 Vaikų skaičius šeimose 133
- 4 Vidutinė gyvenimo trukmė 145

III „DUOS DIEVAS, MIRSIU STAIGA“: BIRŽŲ IR DUBINGIŲ RADVILŲ LIGOS 155

- 1 Sveikatos ir ligos sampratos šiandien ir vakar 157

- 2 Radvilų sveikatos laukas 164
 - 2.1 Paveldimumas 164
 - 2.2 Gyvenamoji aplinka (klimatas, oro sąlygos, drabužiai, būstas) 167
 - 2.3 Medicinos pagalbos lygis 180
 - 2.4 Gyvenimo būdas (asmens higienos laikymasis, fizinis lavinimas ir grūdinimas, mityba, stresinės situacijos) 182
- 3 Radvilų ligos 197
 - 3.1 Infekcinės ligos 198
 - 3.1.1 Maras 200
 - 3.1.2 Maliarija 209
 - 3.1.3 Kvėpavimo organų ligos ir gripas 212
 - 3.1.4 Tymai, vėjaraupiai ir parotitas 214
 - 3.1.5 Infekcinio pobūdžio viduriavimai, pūlinės infekcinės ligos, rožė ir parazitozės 216
 - 3.1.6 Tuberkuliozė 218
 - 3.1.7 Lytiškai plintančios infekcinės ligos 222
 - 3.2 Jungiamojo audinio ir skeleto raumenų sistemos ligos 227
 - 3.3 Lyties, šlapimo sistemos, ginekologinės ir akušerinės ligos 236
 - 3.3.1 Inkstų ir šlapimo sistemos ligos 236
 - 3.3.2 Ginekologinės ir akušerinės ligos 237
 - 3.4 Kraujotakos ir nervų sistemos ligos 243
 - 3.5 Kitos ligos ir simptomai 249
 - 3.5.1 Dantų ligos 249
 - 3.5.2 Skrandžio ligos 254
 - 3.5.3 Akių ligos 255
 - 3.5.4 Psichikos ir elgesio sutrikimai 259

IV DAT GALENUS OPES: BIRŽŲ IR DUBINGIŲ RADVILŲ MEDICINOS TARNYBA 265

- 1 Gydytojai profesionalai 268
 - 1.1 Pirmieji Radvilų gydytojai (xv a. pab. – xvi a.) 268
 - 1.2 xvii a. Radvilų gydytojai 293
 - 1.2.1 Pasamdyti gydytojai 293

- 1.2.2 Valdovų, kitų didikų asmeniniai ir laisvai praktikavę gydytojai 318
- 1.2.3 Užsienyje Radvilas gydė ar iš užsienio atsikviesti gydytojai 323
- 2 Chirurgai Radvilų tarnyboje 329
 - 2.1 Pirmieji chirurgai Radvilų dvaruose 329
 - 2.2 Chirurginis Radvilų gydymas XVII a. 336
 - 2.2.1 Diplomuoti chirurgai 336
 - 2.2.2 Radvilų cirulninkai 339
- 3 Radvilų vaistininkai 357
 - 3.1 Radviloms medikamentus teikusių vaistinių tinklas 357
 - 3.2 Radvilų vartoti vaistai ir jų kiekiai 369
 - 3.2.1 Skystos gydomosios priemonės 377
 - 3.2.2 Pusiau skystos, minkštos gydymo priemonės 386
 - 3.2.3 Kietos gydymo priemonės 394
- 4 Neoficialioji medicinos pagalba 408
 - 4.1 Artimųjų ir bičiulių pagalba 408
 - 4.2 Liaudies medikų ir gydžiusių moterų pagalba 421
- 5 Pirtys ir karštosios versmės 430

V BIRŽŲ IR DUBINGIŲ RADVILŲ SVEIKATA. PERSONALINIS PJŪVIS 443

VI APIBENDRINIMAS 647

Priedai 653

Biržų ir Dubingių šakos Radvilų XV a. pab. – XVII a. pab. genealoginė schema 664

Šaltiniai ir literatūra 666

Summary 697

Asmenvardžių rodyklė 711